



16. ՄԵՐՁԱՆԻ ՀԵՔԻԱԹԸ

Ժամանակով կար մի թաքավոր. էտ թաքավորի կնիկը եփ ուր ախշիկ էր բերում, թաքավորը պահում էր, եփ ուր տղա՝ ասում էր. «Քցեք ծովը»:

Էկավ էտ թաքավորի կնիկը բերեց մի հատ տղա:

Տատմերը գնաց ասեց.— Թաքավոր, ըսօր թաքուհին ազատվել ա, մի հատ շան թուլա ա բերե:

— Է՛հ,— ասեց թաքավորը,— շատ լավ ա էլե, հո՞ տղա չի բերե, տարե՛ք քցեք քյուլլուղը, թո էթա:

Թաքավորի կնիկը թաքավորիցը թաքուն էտ տղին պահ տվեց մի կնկա:

Էկավ մի առ ժամանակ անց կացավ, թաքավորի կնիկը էլեդ բերեց մի հատ տղա:

Էլը տատմերը գնաց ասեց.— Թաքավորն ապրած կենա, կնիկդ ազատվել ա, բերել ա մի շան թուլա:

Ասեց.— Շա՛տ լավ ա էլել, տարե՛ք քցեք քյուլլուղը:

Էկավ մի քանի տարի էլ անց կացավ, թաքավորի կնիկն ազատվեց, բերեց մի ախշիկ:

Տատմերը վռազ գնաց թաքավորի կուշտն ասեց.— Թաքավորն ապրած կենա, կնիկդ ազատվել ա, մի ախշիկ ա բերե:

— Է՛հ,— ասեց,— շատ լավ ա էլե:

Ըտի մի խալաթ հանեց տվեց տատմորը: Տատմերը նոր ետ դառավ էկավ, սկսեց էտ ախշկանը լավ պահել:

Թաքավորի էն էրկու տղեքը էլան կարգին տղեք, ման ին գալի ջուշերումը:

Մի օր էլ մի մարթ ասեց թաքավորին.— Թաքավորն ապրած կենա, բա դու ասըմ ես՝ թե տղեքդ քցըմ ես ծովը, բա հրեսիկ ըստոնք ո՞ւմ տղեքն են:

Ասեց.— Դրո՞ւստ էտ իմ տղեքն են:

Նոր որ իմացավ թե զրուստ իրա տղեքն են, ասեց.— Գնացեք բռնեք, բերեք քյալլա անեմ:

էտ էրեխեքանց շկարացին քթնեն:

Նոր ըտե էրեխանց մերը որ իմացավ, թաքուն քշերը կանչեց իրա էրեխանցը:

— Է՛,— ասեց,— ա՛յ որթիք, ձեր անիրավ հերը ձեզ քյալլա կանի:

Բերեց ըտե իրանցու գյորա փող տվեց, ասեց.— Գնացե՛ք ձեզ հըմար ուրիշ տեղեր ապրեք, ստերանք ըսկի միք էլ էրեւա:

էտ էրեխեքն ին՝ ընկան, ղարիբ էրեխա, խամ էրեխա, երկիր շին դիտա, քաղաք շին դիտա, գնացին մտան մի մեշի մեշ. էտ մեշի միշին ման էկան դես, ման էկան դեն, տեհան՝ օ՛հ, հրես ըստե մի զաղա կա. մտան էտ զաղեն:

էտ էրեխեքն իրանց հըմար գնացին քաղաքիցը պղինձ, բան առան, իրանց ինչ որ հարկավոր էր, ըտեղ ապրեցին մի առժամանակ:

Նորից գանք խաբարը ո՞ւմից տանք՝ քվորիցը:

Դրանց փրն էլ էլել ա մի կարգով սիրուն ախշիկ, էթըմ ա ուսումնարան, գալի:

Դրանց էլ ունեն մի հատ բուլի¹, դվորն էտ ախշիկն էթըմ ա՝ դա էլ հետն էթըմ ա:

էտ ախշիկը մի օր ուսումնարան գնաց. ընդե իմացավ, որ մի բան ա կորել, ախշիկերքն իրար վրա են քցում: Էն ասըմ ա. «Դու ես վե կալեմ», էն ասըմ ա. «Դու»:

Սաղ էլ իրանց ախպոր արևո՛վը երթվըմ են թե.— Մենք շենք արե:

¹ Հնդուհավ, (ծանոթ. բանահավաք):

էտ ախշիկն էլ, շունքի ախպեր շուներ (ինքը չէր իմանում, թե ունի)¹, ասեց.— Իմ բուլու արևը վկա, որ ես խաբար չեմ:

Ըտիան ախշկերքն ասեցին.— Ը՛հ, վա՛յ քու գլխին, իրա ջիվան ախպերտինքը թողել ա, բուլու արևուկն ա երթում ուտում:

Ըտա թե.— Ախշի, ինձ ախպեր ո՞րդիան ա:

Ասեց.— Բա, ֆողը գլխիդ, դու էրկու ախպեր ունեիր, հերդ սուրգյուն ա արե. գնացել են, էն դհերումն են ապրում:

Էտ ախշիկը վե կացավ լաց ընկոն ետ դառավ դըբա տուն. էկավ ասեց.— Ա՛յ ազի, բա դու ասում ես՝ ախպեր շունեմ, բա հրե խալխի ախշկերքը խի՞ են ասում. «Քեզ էրկու ախպեր ունես, հերդ սուրգյուն ա արե, գնացել են, կորել են»: Ա՛յ մեր,— ասեց,— ես պըտի էթամ,— ասեց,— որդե ըլի իմ ախպորտանցը պըտի քըթնեմ:

— Ա՛յ որթի,— ասեց,— եսի՞մ քու ախպերտինքը սա՞ղ են, թե մեռած:

Ախշիկը անգաջ շարեց, թողաց ու գնաց:

Էտ ախշիկն էր՝ գնաց, գնաց, վերչը անկարծ ընկավ էն մեշի մեշը, որ ախպերտինքը գնացել են:

Գնաց մտավ դուզ են զաղեն, որդի ախպերտինքն ին ապրում:

Ախպերտինքն էլ էտ օրը գնացել ին ավղուշ. ըտա տեհավ մարթ չկա, հըմա ապրելու մամն սարքը ընդի կա:

Էտ ախշիկն էր՝ վե կացավ, ասեց.— Հըմի ումն ըլնում ա ըլի,— ու ավլեց, բանըման էփեց, մըն էլ տեհավ հրես դոնիցը մարթի ձեն ա գալի. փախավ մտավ մի քունջ, տափ կացավ:

Է՛հ, ախպերտինքն ին՝ էկան մտան նեքսե, տեհան որ հրես աճեն բան շինած պատրաստած, կիրակուրն էլ էփած, համա մարթ չկա. նստեցին ըտե կերան պրծաճ, սկսին իրար միշի խոսալը. մեկն ասեց.— Ա՛յ ախպեր, էս զաղին տեր ունի:

Համա էլ անգաջ շարին, վե կացան քնեցին:

Լիսը բացվեց, ախպերտինքը վե կացան, շորները հաքան:

Պուճուրն ասեց.— Ախպեր, ես ըսօր ըստի պըտի մնամ, հըլա տենամ ո՞վ ա գալի ըստի:

Մենձը վե կացավ գնաց, պուճուրը մնաց:

¹ Փակագծում առնված բացատրությունը բանասացիկն է, (ծանոթ. կազմողի):

Մնաց, իրիկնապահը թեքվեց, ախշիկը դուռ էկավ, ասեց.—
Հըմի էլ էն տղերքը կզան, հացըմաց շինեմ, թո գան ուտեն:

էտ ախշիկն իր փեշերը քշտեց, օթախն էր սրփեմ: Տեհավ հրեա,
ըհը՛, մի տղա նի մտավ դադեն:

Գնաց էտ ախշիկանն ասեց.— Ախշի, դու էտ ի՞նչ ախշիկ ես,
էկել ես ըստի:

Ասեց.— Ախպեր ջան, ես քու քիրն եմ:

— Ո՞նց թե քու քիրն եմ, ինձ ախր քիր չունեմ:

Ըտե ախշիկը նստեց պատմեց, որ ինքը մի հեր ունի, իրա տղե-
քանցը ծովն էր քցըմ, ախշիկը պահըմ էր.— Հըմի ախպեր ջան, ես
լսել եմ, որ նա իմ ախպորտանցը դուռ ա արե, ես էլ ինադ եմ արել,
վեր եմ կացե էկել:

Նոր ըտե իրար փթաթվեցին ու լաց էլան:

Իրիկունը դրանք նստած ին, էն ախպերն էկավ. է՛հ, էկավ տե-
հավ ա՛յտա հրեա մի հրեշտակի նման ախշիկ ընդե նստած:

— Բար՛իրիկուն ձեզ:

— Ա՛ստու րարին:

— Է՛հ,— ասեց,— ախպեր ջան, էս ախշիկն ի՞նչ ախշիկ ա:

Ըտե քիրը լաց էկավ. նոր էն մի ախպերը պատմեց թե հալ-
հալրաթ՝ էտ մեր քիրն ա. նոր ըտե ըտրանք իրար շինքով ընկան,
կերան խմեցին, վե կացան քնեցին:

Առավոտը քերհանա ախշիկը վե կացավ ախպորտանցիցը թեզ,
ասեց.— Յավաշ մի ջուր դնեմ, ախպորտանցս շորերը լվանամ:

Նոր ըտե ախպերտինքն էլ վե կացան, շորենքը փոխեցին որ
լվանա. հաց կերան ու դնացին ավղուշ. ախշիկը ախպորտանց ջե-
րերը մտն էկավ, որ տենա հո բանըման չկա, որ լվանալու չկորչի-
մենձ ախպոր ջիրին մի հատ մերջան քթավ, Ախշկա ձեռները թա-
մուղ չէր, ասեց.— Յավաշ դնեմ բերանս, ձեռներս լվանամ նոր
կպահեմ.— Արի տես, որ ձեռները լվանալու մերջանը կուղ
դնաց:

Նոր ըտե ասեց.— Հըմի ինչ անենք, մի մերջան ա էլի, ի՞նչ
պըտի անի ինձ որ:

Մնաց, մի քանի ժամանակ անց կացավ. ախպերտինքը տենըմ
են, որ, ա՛յտա, քիրը ավալվա քիրը չի, էրկուֆոքսացել ա:

էկավ մի օր պուճուր ախպերն ա.— Ա՛յ քիր, դու արի դրուստե
ասա, թե քու կուշտը մարթ չի գալի, էտ դու խի՞ ես էրկուֆոքիս:

Ասեց.— Ախպեր ջան, քու արևն էլ գիտենա, որ ես ձեզանի սաւալայի մարթ շեմ տեհե:

Ըտե ասեց.— Ախպեր,— ասեց,— իրեք օր ա մնում, որ ես ազատվեմ, դուք էտ օրը իմ կշտին կմնաք էրկսով էլ: Եսի որ,— ասեց,— ես կազատվեմ ուրիշ կնանոնց նման, էն վախտը իմ արինը ձեզ հալալ, թե որ էրեխեն բերնովս կգա՝ նոր էն վախտը ընդե էլ ինձ մեղք չունեմ:

էտ իրեք օր անց կացավ. էրկու ախպերն էլ մնացին կշտին, որ քիրը ցավում ա, պըտի ազատվի. էկավ քիրն ազատվեց, հըմա ծունկը շտվեց գետին, էրեխեն բերնովը դուս էկավ ու վազեց: Ըտե նոր ախպերտինքը մեղա էկան: Ախպերտինքը տեհան, որ ա՛յտա, էտ էրեխեն տղա ա, հըմա ուրիշ տղեքանց նման չի, ըլելու հաղաղը իրա ոտովը ման էկավ:

Բերին էրեխու անըմը Մերջան դրին, ըտենց ուզեց մերը:

Ախպերն ասեց.— Ա՛յ քիր, խի՞ Մերջան դենք:

Քիրն ասեց.— Ընդուր որ մերջանից ա բհամ էկե:

Նոր ըստի քիրը պատմեց, թե ոնց ա էլե:

Քեռիքն առաչվա նման էթըմ ին ավղուշ, էրեխեն էլ լաց էր ըլնըմ՝ թե.— Ես էլ պըտի գամ. քեռիքը չին թողըմ, վերչն իլլաջները կտրվեց, հետները տարան:

Մի քանի օրեն եդը քիրն ասեց.— Ա՛յ ախպերտինք, էկեք դուք էն բաշտեն թեզ գնացեք, թո՛ղ չիմանա, մնա տանը:

Ախպերտինքը քշերհանա վե կացան որ էթան, տեհան էտ տղեն իրանցից թեզ հրե առաչ ա ընկե:

Մերն ասեց.— Ա՛յ Մերջան ջան, ախըր քշեր ա, մի՛ էթա, լաւ չի,— հըմա իլլաջ չէլավ:

Քեռիքն էտ էրեխուն վե կալան ու գնացին. հըլա մութն էր. տեհան մի սարի գլխի կրակ ա ըրեըմ:

Ասեց.— Քե՛ռի, էն ի՞նչ լիս ա, էն ի՞նչ ա էրեըմ:

Ասեց.— էն լիսն արեւ են, որ դու վախենաս, մեր կշտիցը հեռու չէթաս:

Ասեց.— Քե՛ռի, էն կրակ ա, պըտի էթամ, էն կրակիցը բերեմ ըստե, կրակ անեմ, մենք տաքանանք:

Քեռիքը շատ զոռեցին որ չէթա, իլլաջ չէլավ:

Վե կացավ էտ էրեխեն ու գնաց դըբա էտ կրակը. գնաց տեհավ, ի՞նչ տեհավ, հրես քառասուն դէ, ամեն մինը մի պղինձ դրել են

խառնեմ են, դատ են էփրմ: Էտ էրեխեն որ ըտրանց տեհամ, մոտ չդնաց, հեռու կայնեց: Դրանք մի խնձոր հանին, քցին, որ էրեխեն խափովի էթա, որ ըտրան բռնեն. էրեխեն էր՝ թռավ, բռնեց ու ալ-բիալը փախավ. տարավ էտ խնձորը քցեց պուճուր քեռու շեքն ու ետ դառավ. շուքի ըտոնք քնած ին, էլեդ էկավ էտ դեերի կուշտը, հասավ օշաղիցը մի կրակ վե կալավ ու ձեռին հաղացնեմ էր:

Էտ դեերը դարձացան, ասին.— Ա՛յտա, էս իսան չի, էս հրըշ-տա՛կ ա, էս ի՞նչ ա:

Ըտե դեերը կանչին, ասին.— Արի, արի, դու մեր ախպերն ես, արի:

Էտ տղին կանչին ու ասին.— Ա՛յ տղա, դու զոշաղ տղա ես էրերմ, կա՛րաա էթա Զինմաչինի թաքավորի ախչիկը բերի մեզ հըմար:

Ասեց.— Խի՞ չեմ կարա,— ասեց,— դուք տեղը շանց տվեք, էթամ բերեմ, էտ հենց իմ բանն ա. էկեք է՛թանք, ախպեր շան:

Էտ քառասուն դեերն էտ տղին վե կալան ու դնացին, դնացին մտան Զինմաչինի թաքավորի քաղաքը. շանց տվին էտ դեերը թա-քավորի պալատը, ասին.— Է՛ս ա:

Էտ Մերջանը դեերին ասեց.— Գնա՛ցեք, քառասուն թամլամեխ բերեք, մի հատ էլ շակուշ:

Բերին տվին դրան. դա տվեց պալատին ու նի էլավ. նի էլավ, հասավ բալկոնին:

— Դե՛, — ասեց, — դեե՛ր, ինձ հետ նի՛լեք, էկեք, որ ինձ օգ-նութուն անեք, էտ ախչիկը հանեճք:

Համա որդիա՛ն, սաղ նի՛լան ու վեր ընկան, սատկեցին, նոր էրկուսն անշախ հասան իրան. էտ էրկսին էլ ինքը տվեց, վե քցեց:

Ինքը գնաց մտավ թաքավորի պալատը. գնաց տեհավ որ թա-քավորի կնիկը քնած ա. բերեց էտ թաքավորի կնկա շամադանները փոխեց՝ դլխավիրեինը տարավ ոնների դիհը, ոններինը տարավ դըլ-խավիրեը. մտավ էն դհի օթախը, տեհավ ընդի թաքավորն ա քնած, դրանն էլ փոխեց, թաղն էլ վե կալավ ու պահեց:

Գնաց մտավ էն դհի օթախը, տեհավ թաքավորի ախչիկը քնած ա. ա՛խչիկ, քու տունը քանդվի, ոնց որ մի հուրի մալաք. էկավ դրանն էլ փոխեց, ախչկա մատիցն էլ մատանիքը հանեց, դրեց իրա մատը, բոե ախչկանն էլ պաչեց ու դուա էկավ, վեր էկավ էլեդ գնաց:

Գնաց դուզ դևերի օջաղի կուշտը. ըտիան մի մենձ փալըտի՝ կրակ վեկալավ, գնաց քեռքանց կուշտը, ասեց.— Վե՛րեք, վե՛րեք, ա՛յ ձեր տունը շինվի, ես աշխարհ ման էկա, հլա դուք քնած եք:

Քեռիքը վե կացան, տեհան հրեա էտ տնաքանդը մի եքա կրակը ձեռին հաղացնըմ ա, ասին.— Ա՛յ հա՛յ, սա մեր գլուխը հըլա շատ քյալակ կհաղա:

Քեռիքն ին՝ վե կացան իրանց ավղուշն արին ու վե կացան գնացին տուն, գնացին քվորը պատմին թե. «Ա՛յ քիր, սա էրեխա չի, սա արմանք բան ա»:

Մութն ընկել էր, քնեցին:

Է՛, խաբարը գանք Զինմաշինի թաքավորից տանք. է՛հ, թաքավորն էր, վե կացավ տեհավ, որ հրեա շամադանները փոխված են, իրա թագն էլ չկա: Թաքավորի կնիկն էլ տեհավ, որ իրա շամադաններն էլ չկան, էկավ թաքավորի կուշտը.— Է՛հ, ասեց,— թաքավոր՝ էս քեռ իմ շամադանները փոխել են:

Ասեց.— Ա՛յ կնիկ, էլ մի խոսա՛, որ իմն էլ են փոխե, հըլա թագս էլ տարել են:

Թաքավորի ախշիկն էլ էկավ թաքավորի կուշտը, ասեց.— Թաքավորն ապրած կե՛նա, իմ շամադանները փոխել են, մատանիքս էլ տարել են:

— Է՛հ,— ասեց,— այ որթի, բիրադընինս էլ փոխել են:

Թաքավորը բերեց ըտե մի սխի դրեց, քառասուն հատ էլ մերջան դրեց. ջառ քցեց քաղաքը, թե ով որ գա էս մերջանները համրի՝ իմ ախշիկը թաքավորութունիս հետ կտամ իրան:

Սաղ էլ լսեցին. ջահել, ահել, էկան լցվեցին թաքավորի տան դուռը, խաբարը գնաց հասավ Մերջանին ու իրա քեռքանցը:

Քեռիքը վե կացան ասին.— Ա՛յ քիր, լավ էլավ, մենք էլ էթանք, բալի համբրենք, թաքավորն իրա ախշիկը կտա մեզ:

Էտ Մերջանն էր՝ ընկավ առաշ-առաշ, ասեց.— Ես էլ պըտի գամ: Քեռիքն ասին.— Ա՛յ բալամ, դու մի գա, բալի մի կոխի բան ա ըլնըմ, ինչ գործ ունես դու ընտեղ:— Համա ինքը ընդոնցի թեզ գնաց:

Հասան դուզ թաքավորի պալատը. տեհան լիքը լցված են, իրանք էլ մի դհըմը կայնեցին. թաքավորն ասեց.— Դե՛, էկեք, ով որ կհամբրի, իմ ախշիկն էլ կտամ, իմ թաքավորութունն էլ. համա ով չի կարացե, քյալա կանեմ:

է՛հ, ո՞վ ա սիրտ անըմ առաչ էթա, ո՞վ ա սիրտ անըմ ձեն հա-
նի. էտ Մերջանը թաքուն ասեց իրա քեռըքանցը թե. — Քե՛ռի, ես
կհամբրեմ:

Թաքավորը լսեց որ էտ էրեխեն ուզըմ ա առաչ դա, քեռիքը շեն
թողըմ:

Թաքավորն ասեց. — Հը՛, — ասեց, — էտ էրեխեն ի՞նչ ա ուզըմ:
Քեռիքն ասին թե. — Ուզըմ ա դա համբրի:

Ասեց. — Խի՛ շեք թողըմ, թո՛ դա, բալի համբրըմ ա:

Էրեխեն գնաց առաչ, ասեց. — Արի՛, բալես, արի, թե կարաս
համբրի:

էտ Մերջանն էր, ըտե կաննեց ասեց. — Թաքավոր, — ասեց, —
դու համբրի տես ես քառասունը դղըմ եմ, թե չէ:

Թաքավորը կայնեց, էրեխեն համբրեց. նոր էտ Մերջանը էս
նաղըր թաղադան պատմեց, քանի իրեք տունը թամամեց, ասեց. —
Շա՛րվի մերջան, շա՛րվի:

Էկավ էն տեղը, որ Մերջանը էտ թաքավորի թաղն ա տարե՛,
ախշկա մատանիքն ա տարե, նոր ըտե ասեց. — Թաքավոր, ես եմ
էն տղեն, — հանեց թաղն ու մատանիքը դրեց առաչը, ասեց. — Էս
քու թաղը, էս էլ քու ախշկա մատանիքը. թաքավոր, — ասեց, — ինձ
հլա նշաններ ունեմ, էթանք, հլա էն էլ շանց տամ:

Թաքավորին վե կալավ, տարավ ընդե որ թամլամեխերը տվել
ա, քառասուն դեխն էլ վեր ա քցել:

Է՛հ, ըտե թաքավորը տղի ճակատը պաշեց, ասեց. — Իմ ախ-
շիկն է՛լ տվի քեզ, թաքավորութունն էլ:

Ասեց. — Թաքավորն ապրած կե՛նա, ես քու ախշիկը շե՛մ առնի:

Ասեց. — Ա՛յ տղա, բա ի՞նչ անենք:

Ասեց. — Քու ախշիկը պըտի տամ էս պուճուր քեռու:

Նոր ասեց. — Ա՛յ տղա, կամքը քունն ա, ում տալիս ես՝ տուր,
մի բան որ ես տվի քեզ:

— Քեռի ջան, — ասեց, — մի խնձոր կա ջիրըմըդ, հանա մի
կտրենք, ուտենք՝ աշկալիսեք:

Է՛հ, ետո տվին պրծան, Մերջանի մորը բերին ըտե, օխտն օր,
օխտը քչեր հարսանիք արին:

Ըտրաճք հասան իրենց մուրադին դուք էլ հասնեք ձեր մու-
րադին:

Աստանից իրեք խնձոր վեր ընկավ, մինն՝ ասողին, մինը՝ լսո-
ղին, մինն էլ՝ անկաջ անողին: